

Судоустрій; прокуратура та адвокатура

УДК 343.163

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Ковалів Мирослав Володимирович

кандидат юридичних наук, професор

Львівський державний університет внутрішніх справ

Kovaliv Myroslav

PhD in Law, Professor

Lviv State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-9730-8401

Чистоклетов Леонтій Григорович

доктор юридичних наук, професор

Національний університет «Львівська політехніка»

Chystokletov Leontii

D. Sc. (Law), Professor

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-3306-1593

Крамар Руслана Іванівна

доктор юридичних наук, доцент

Львівський університет бізнесу та права

Kramar Ruslana

*D. Sc. (Law), Associate Professor
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0001-5086-9845*

Хмиз Мар’яна Василівна

*доктор філософії в галузі права
Львівський національний університет імені Івана Франка*

Khmyz Mariana

*PhD in Law
Ivan Franko National University of Lviv
ORCID: 0000-0003-3553-8022*

Хитра Олександра Леонтівна

*доктор юридичних наук, доцент
Львівський державний університет внутрішніх справ*

Khytra Oleksandra

*D. Sc. (Law), Associate Professor
Lviv State University of Internal Affairs
ORCID: 0000-0002-3632-5101*

Кайдрович Христина Іванівна

*кандидат економічних наук, доцент
Львівський університет бізнесу та права*

Kaydrovych Khrystyna

*PhD in Economics, Associate Professor
Lviv University of Business and Law
ORCID: 0000-0002-0362-7779*

**ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ
ПРОКУРАТУРИ ЯК ГАРАНТІЯ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ В
УКРАЇНІ**

**PUBLIC CONTROL OVER THE ACTIVITIES OF THE
PROSECUTOR'S OFFICE AS A GUARANTEE OF HUMAN RIGHTS
OBSERVANCE IN UKRAINE**

Анотація. У статті розкрито особливості здійснення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури як однієї із гарантій дотримання прав людини в Україні. Встановлено, що громадський контроль, який проводиться за діяльністю органів прокуратури визначається як установа законом діяльність, яку здійснюють представники громадськості. Визначено, що ключовими інституційними елементами такого контролю є суб'єкт контролю, об'єкт контролю, предмет контролю, процедури звільнення від контролю. Зазначено, що є такі форми громадського контролю за діяльністю органів прокуратури, як: участь громадськості у процесах обговорення і підготовки нормативно-правових документів; звернення громадян чи інститутів громадянського суспільства у безпосередній формі спільно із представниками засобів масової інформації до органів прокуратури з ціллю одержання від них інформації щодо особливостей та результатів їх діяльності; участь громадян та/чи інститутів громадянського суспільства у процесах відбору кандидатів, які претендують на посади у органах прокуратури; проведення опитувань громадян щодо їх думки про особливості та результати діяльності органів прокуратури. З'ясовано, що забезпечення постійного і ґрунтовного інформування громадськості про діяльність органів прокуратури щодо додержання прав та свобод людини і громадянина сприятиме підвищенню рівня довіри громадян та суспільства загалом до діяльності органів прокуратури і прокурорів

зокрема. Зазначено, що перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей судового контролю як однієї із ключових гарантій діяльності органів прокуратури за дотриманням прав та свобод людини і громадянина в Україні.

Ключові слова: громадський контроль, прокуратура, прокурор, рівень довіри до органів прокуратури, захист прав і свобод людини та громадянина.

Summary. The article reveals the features of public control over the activities of the prosecutor's office as a guarantee of human rights observance in Ukraine. It has been established that the public control carried out over the activities of the prosecution authorities is defined as the activities established by law, which are carried out by members of the public. It has been determined that the key institutional elements of such control are the subject of control, the object of control, the subject of control, and the procedures for release from control. It is noted that there are such forms of public control over the activities of the prosecution authorities, such as: public participation in the processes of discussion and preparation of legal documents; appeal of citizens or civil society institutions in direct form, together with representatives of the media, to the prosecution authorities in order to obtain information from them about the features and results of their activities; participation of citizens and/or civil society institutions in the selection processes of candidates applying for positions in the prosecutor's office; conducting surveys of citizens in their opinion about the features and results of the activities of the prosecutor's office. It has been found that ensuring constant and thorough public information about the activities of the prosecution authorities on the observance of human and civil rights and freedoms will help to increase the level of confidence of citizens and society as a whole to the activities of the prosecutor's office and prosecutors in particular. It is noted that the prospects for further research in this direction is

to study the features of judicial control as one of the key guarantees of the activities of the prosecutor's office for the observance of human and civil rights and freedoms in Ukraine.

***Key words:** public control, prosecutor's office, prosecutor, level of trust in the prosecution authorities, protection of human and civil rights and freedoms.*

Постановка проблеми. Реалії сьогодення засвідчують особливу важливість здійснення громадського контролю за дотриманням прав і свобод людини та громадянина в Україні. Характерною особливістю такого контролю є те, що він передбачає також громадський контроль за діяльністю органів прокуратури, який сприяє зміцненню законності і дотримання правопорядку в державі, забезпечує ефективне виконання функцій прокуратури і додержання гарантій її незалежності, а також впливає на формування рівня довіри громадян до працівників прокуратури тощо. Все це обумовило актуальність теми дослідження, його доцільність і важливість у цьому напрямі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у вирішення деяких проблемних питань з громадського контролю за діяльністю органів прокуратури в Україні зробили такі вчені-юристи та практики: І. Білодід, А. Войтенко, С. Денисюк, М. Косюта, Т. Наливайко, А. Неугодніков, О. Музичук, В. Кравчук, Р. Миронюк, С. Циганюк та інші.

Так, у праці І. Білодіда [1] зазначено, що юридичні гарантії адміністративно-правового характеру забезпечення дотримання прав людини і громадянина в Україні органами прокуратури (у контексті здійснення професійної діяльності) закріплені положеннями Конституції України, передбачені у законах України, а також регулюються багатьма нормативно-правовими документами. Такі гарантії реалізуються органами прокуратури в Україні у контексті безпосередньої діяльності. Гарантіями також передбачено дотримання законності і належного виконання завдань

і функцій органами прокуратури в Україні по відношенню до принципу дотримання прав та свобод людини і громадянина.

Поряд з тим, на особливу увагу заслуговує наукова праця С. Денисюка [2], за результатами аналізу якої можна стверджувати, що забезпечення підвищеної контрольованості за діяльністю органів прокуратури в Україні можна досягти за рахунок удосконалення методів і засобів здійснення громадського контролю. Такі дії також сприятливо впливатимуть на зниження рівня корупції у цих органах. Проведення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури в Україні повинно передбачати одержання контролюючим органом інформації про те, на скільки ефективно виконують посадові особи органів прокуратури покладені на них повноваження та обов'язки. Проведення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури вимагає визначення рівня реалізації інтересів громадян, і тим самим націлене на запобігання неочікуваним результатам і корегування їх державно-управлінського впливу на громадськість. За результатами дослідження також можна стверджувати, що основна ціль громадського контролю за діяльністю органів прокуратури полягає у дотриманні органами прокуратури принципів законності і демократичності.

Тут доцільно також відмітити, що Т. Наливайко [3] дотримується думки, що громадський контроль – це один із ключових видів соціального контролю. Громадський контроль проводиться громадянами чи об'єднаннями громадян. Громадський контроль також виступає однією із ключових функцій громадянського суспільства і тим самим важливим інструментом залучення громадян та населення в цілому до процесу управління суспільством і державою загалом. Через громадський контроль громадяни закликають органи влади дотримуватись принципу демократичності, з огляду на який вони можуть брати активну участь у процесах державного управління, вирішення загальнодержавних або ж

суспільних завдань тощо.

Водночас А. Неугодніков [4] стверджує, що громадський контроль – це один із ключових видів публічного контролю. Функції проведення такого контролю, на думку вченого-юриста і політика [4], виконують інститути громадського суспільства.

Разом з тим, О. Музичук [5] акцентує увагу на тому, що процес проведення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури у деякій мірі різниться від інших видів контролю, який проводять інші органи державної влади. Суб'єкти, що проводять громадський контроль, виступають від імені громадськості. Контрольно-наглядові повноваження суб'єктів, що проводять громадський контроль, не характеризуються юридично владним змістом. Рішення, ухвалені суб'єктами проведення громадського контролю, носять зазвичай рекомендаційний характер, жодним правовим впливом вони не наділені і ніяк не можуть вплинути на професійну діяльність органів прокуратури.

Науковець В. Кравчук [6], провівши аналіз законодавчої бази, якою регулюються особливості здійснення громадського контролю, наголошує про відсутність єдиного трактування змісту поняття «громадський контроль». Вчений-юрист [6] також зазначає, що у законодавстві також не закріплено процедури організації проведення такого контролю та чітких правил до його проведення.

Визнаючи теоретичну і практичну цінність приведених вище досліджень за проблемою, тут доцільно також зазначити, що сьогодні недостатньо уваги приділено практичним питанням, які стосуються громадського контролю за діяльністю органів прокуратури як однієї із гарантій дотримання прав людини в Україні.

Мета статті. Метою статті є виявити і дослідити особливості громадського контролю за діяльністю органів прокуратури як однієї із гарантій дотримання прав людини в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження практичних засад здійснення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури дозволяють стверджувати, що одним із основних законодавчих документів, який регулює діяльність цього органу є Закон України «Про прокуратуру» [7]. У цьому законодавчому документі не визначено чітких засад проведення і забезпечення громадського контролю за органами прокуратури.

Акцентуючи увагу на положеннях, що визначені у чинному Законі України «Про прокуратуру» [7], Законі України «Про звернення громадян» [8] та Законі України «Про громадські об'єднання» [9], з'ясовано, що громадський контроль, який проводиться за діяльністю органів прокуратури з огляду на те, що це гарантія дотримання прав людини і громадянина, визначається як установа законом діяльність, яку здійснюють представники громадськості. Така діяльність може здійснюватись як одноосібно, так і колективно. Основною ціллю такої діяльності виступає проведення перевірки, спостереження чи нагляду за законністю виконання функцій, повноважень і обов'язків представниками органів прокуратури стосовно:

- інтересів громадян чи держави у судових засіданнях;
- підтримання державного обвинувачення, яке проводиться в суді;
- нагляду за органами, які здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове слідство, дізнання щодо додержання ними положень законів;
- нагляду за дотриманням законів у процесі виконання судових рішень за кримінальними справами;
- нагляду у контексті застосування заходів, що носять примусовий характер та які взаємозв'язані із обмеженням прав та особистої свободи громадян і суспільства в цілому.

В основі громадського контролю лежить контроль за діяльністю

органів прокуратури. Ключовими інституційними елементами такого контролю є суб'єкт контролю, об'єкт контролю, предмет контролю, процедури звільнення від контролю [10].

Проведені дослідження дозволяють зазначити, що суб'єктами громадського контролю виступають громадяни і/чи громадські об'єднання. Своєю чергою, об'єктами громадського контролю виступають: 1) органи прокуратури; 2) посадовці; 3) кандидати, які претендують на посаду прокурора чи на посади у органах прокуратури.

Згідно інформації, представленій у джерелі [11], основними формами проведення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури виступає взаємодія інститутів громадянського суспільства із органами державної влади, яка проявляється в:

– участі інститутів громадянського суспільства у реалізації нормотворчої функції держави, у відповідності до якої проводиться забезпечення участі інститутів громадянського суспільства до нормотворчої діяльності держави, зокрема до процесу розроблення і обговорення проєктів різних нормативно-правових документів;

– участі інститутів громадянського суспільства у реалізації правозастосовчої функції держави, в основі якої лежить передача повноважень органів державної влади повністю чи частково;

– участі інститутів громадянського суспільства у реалізації правоохоронної функції держави, в основі якої лежить забезпечення прав на складання протоколів про адміністративні правопорушення; участі інститутів громадянського суспільства у процесі забезпечення охорони громадського порядку, що виступає функцією правоохоронних органів; участі інститутів громадянського суспільства у процесах припинення адміністративних та кримінальних правопорушень у взаємодії у такій діяльності із правоохоронними органами.

Тут доцільно зауважити, що результати здійснення громадського

контролю за діяльністю органів прокуратури можуть висвітлюватись у засобах масової інформації. Таким чином, вони носитимуть формальний характер. Громадський контроль за діяльністю органів прокуратури також передбачає безпосереднє спілкування окремих громадян чи інститутів громадянського суспільства із представниками органів прокуратури щодо обговорення проблем, які виникають у контексті порушення порядку дотримання прав та свобод людини і громадянина [1].

Таким чином, акцентуючи увагу на зазначеному вище, доцільно відзначити такі форми громадського контролю за діяльністю органів прокуратури, як:

– участь громадськості у процесах обговорення і підготовки нормативно-правових документів, якими, наприклад, регулюються основні аспекти діяльності органів прокуратури (така участь передбачена положеннями постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» [12]);

– звернення громадян чи інститутів громадянського суспільства у безпосередній формі спільно із представниками засобів масової інформації до органів прокуратури з ціллю одержання від них інформації щодо особливостей та результатів їх діяльності (у відповідності до статті 40 Конституції України [13] кожен має право здійснювати індивідуальні або колективні звернення чи звертатись в особистій формі до органів державної влади);

– участь громадян та/чи інститутів громадянського суспільства у процесах відбору кандидатів, які претендують на посади у органи прокуратури (на таких засадах реалізація громадського контролю відображається через здійснення спеціальної перевірки кандидатів, які претендують на посади у органи прокуратури, а особливо на посаду прокурора (згідно положень статті 32 «Спеціальна перевірка кандидата на посаду прокурора» Закону України «Про прокуратуру» [7]); так,

громадськими організаціями та/чи фізичними особами можуть надаватись у відповідний орган, який проводить дисциплінарне провадження, деяка інформація про добросовісність кандидатів, які претендують на посаду прокурора; разом з тим, статтею 8-1 «Особливості організації і діяльності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури» Закону України «Про прокуратуру» [7] зазначено, що призначати на адміністративну посаду кандидата у Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру входить до повноважень спеціально утвореної конкурсної комісії, членами якої можуть бути тільки ті особи, які мають ділову бездоганну репутацію, а також наділені високими професійними та моральними якостями, мають значний авторитет у суспільстві, а також значний досвід у процесах запобігання чи протидії корупції);

– проведення опитувань громадян щодо їх думки про особливості та результати діяльності органів прокуратури.

Аналіз змістовних особливостей здійснення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури показує, що специфіка діяльності органів прокуратури аж ніяк не може вплинути на збільшення взаємозв'язків із громадськістю. Комунікації між громадськістю та органами прокуратури мають відбуватись строго із дотриманням зазначених нижче процедур:

1) інформування громадськості не лише про особливості та результати провадження у справі, а надання інформації також і щодо прокурорської діяльності загалом;

2) використання усіх комунікаційних засобів, зокрема застосування інформаційно-комунікативних технологій та сучасних інструментів забезпечення зв'язку;

3) встановлення цільової аудиторії для проведення комунікацій (це може бути як комунікації із широкою громадськістю, так і комунікації за допомогою спеціалізованих засобів масової інформації для прокурорів та

суддів, юристів, політиків, студентів тощо);

4) встановлення обставин і визначення ситуацій, за яких цільова група громадськості одержуватиме інформацію;

5) встановлення відповідного обсягу інформації, яку прокуратура має намір передати [14].

Враховуючи вищезазначене, доцільно також зауважити, що проведення ефективного і безперервного громадського контролю за діяльністю органів прокуратури у контексті дотримання ними прав та свобод людини і громадянина в Україні вимагає постійного висвітлення інформації про їхню діяльність на відповідних офіційних інтернет-ресурсах. Також доцільним у таких ситуаціях є проведення прес-конференцій, організація відкритих лекцій для студентів – майбутніх правників, створення ряду соціальних проєктів та постійне інформування громадськості про особливості діяльності у соціальних мережах.

Забезпечення постійного і ґрунтовного інформування громадськості про діяльність органів прокуратури щодо додержання прав та свобод людини і громадянина сприятиме підвищенню рівня довіри громадян та суспільства загалом до діяльності органів прокуратури і прокурорів зокрема.

Сьогодні питання стосовно забезпечення громадського контролю за діяльністю органів прокуратури (як гарантії дотримання прав та свобод людини і громадянина в Україні) є не до кінця врегульованим, потребує врегулювання аспектів щодо практичної реалізації здійснення такого контролю.

Тут доцільно також зазначити, що систематизування і вдосконалення нормативно-правового забезпечення здійснення громадського контролю як гарантії дотримання прав та свобод людини і громадянина в Україні дасть можливість вирішити низку проблем, зокрема:

- сприятиме забезпеченню додержання органами прокуратури прав

як фізичних, так і юридичних осіб;

– дозволить провести суспільне оцінювання діяльності органів прокуратури і прокурорів зокрема у контексті забезпечення взаємовідносин між ними та громадянами;

– проводити постійний громадський моніторинг рішень органів прокуратури;

– підвищити рівень ефективності діяльності органів прокуратури з ціллю посилення важелів впливу громадян та інститутів громадянського суспільства на представників органів прокуратури та прокурорів зокрема.

Висновки і перспективи подальших досліджень. За результатами виконаного дослідження можна стверджувати, що [1–14]:

– громадський контроль, який проводиться за діяльністю органів прокуратури з огляду на те, що це гарантія дотримання прав людини і громадянина, визначається як установлена законом діяльність, яку здійснюють представники громадськості;

– в основі громадського контролю лежить контроль за діяльністю органів прокуратури, ключовими інституційними елементами якого є суб'єкт контролю, об'єкт контролю, предмет контролю, процедури звільнення від контролю;

– взаємодія інститутів громадянського суспільства із органами державної влади проявляється в участі інститутів громадянського суспільства у реалізації нормотворчої, правоохоронної та правозастосовчої функцій держави;

– є такі форми громадського контролю за діяльністю органів прокуратури, як: участь громадськості у процесах обговорення і підготовки нормативно-правових документів; звернення громадян чи інститутів громадянського суспільства у безпосередній формі спільно із представниками засобів масової інформації до органів прокуратури з ціллю одержання від них інформації щодо особливостей та результатів їх

діяльності; участь громадян та/чи інститутів громадянського суспільства у процесах відбору кандидатів, які претендують на посади у органи прокуратури; проведення опитувань громадян щодо їх думки про особливості та результати діяльності органів прокуратури;

– забезпечення постійного і ґрунтовного інформування громадськості про діяльність органів прокуратури щодо додержання прав та свобод людини і громадянина сприятиме підвищенню рівня довіри громадян та суспільства загалом до діяльності органів прокуратури і прокурорів зокрема.

Перспективами подальших досліджень у цьому напрямі є дослідження особливостей судового контролю як однієї із ключових гарантій діяльності органів прокуратури за дотриманням прав та свобод людини і громадянина в Україні.

Література

1. Білодід І. М. Адміністративно-правовий статус органів прокуратури в умовах реформування правоохоронної системи України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2016. 195 с.
2. Денисюк С. Ф. Громадський контроль за діяльністю органів Національної поліції України: сучасний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки. 2016. Вип. 3(1). С. 131–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_3%281%29__32 (дата звертання: 01.02.2022 р.).
3. Наливайко Т. В. Громадський контроль в Україні як інститут громадянського суспільства: теоретико-правовий аспект: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 – теорія та історія держави і

- права; історія політичних і правових учень / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2010. 18 с.
4. Неугодніков А. О. Громадський контроль за діяльністю суб'єктів публічної адміністрації: наближення до міжнародних стандартів // *Lex Portus*. 2019. № 6(20). С. 66–80. doi: <https://doi.org/10.26886/2524-101X.6.2019.5>
 5. Музычук О. М. Судебный контроль за деятельностью правоохранительных органов в Украине // *Журнал східноєвропейського права*. 2013. № 1. С. 29–33.
 6. Кравчук В. М. Нормативно-правове забезпечення громадського контролю в Україні // *Публічне право*. 2016. № 2(22). С. 300–306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_42 (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 7. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. № 1697-VII (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 8. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 9. Про громадські об'єднання: Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI (із змінами і доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Textt> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 10. Миронюк Р. В. Громадський контроль за діяльністю поліції: монографія. Дніпро: Ліра ЛТД, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2020. 134 с. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/3953> (дата звертання: 01.02.2022

- p.).
11. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 03.02.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11#Text> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 12. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-п#Text> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 13. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (із змінами і доповненнями). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звертання: 01.02.2022 р.).
 14. Циганюк С. Правові засади взаємодії органів прокуратури зі ЗМІ та громадськістю // Підприємництво, господарство і право. 2019. № 10. С. 107–110. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.18>

References

1. Bilodid I. M. Administratyvno-pravovyi status orhaniv prokuratury v umovakh reformuvannia pravookhoronnoi sytemy Ukrainy: dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.07 – administratyvne pravo i protses; finansove pravo; informatsiine pravo / Kharkivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. Kharkiv, 2016. 195 s.
2. Denysiuk S. F. Hromadskiy kontrol za diialnistiu orhaniv Natsionalnoi politsii Ukrainy: suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku // Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Yurydychni nauky. 2016. Vyp. 3(1). S. 131–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_jur_2016_3%281%29__32 (дата звертання: 01.02.2022 р.).

3. Nalyvaiko T. V. Hromadskyi kontrol v Ukraini yak instytut hromadianskoho suspilstva: teoretyko-pravovyi aspekt: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.01 – teoriia ta istoriia derzhavy i prava; istoriia politychnykh i pravovykh uchen / Lvivskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. Lviv, 2010. 18 s.
4. Neuhodnikov A. O. Hromadskyi kontrol za diialnistiu subiektiv publichnoi administratsii: nablyzhennia do mizhnarodnykh standartiv // Lex Portus. 2019. № 6(20). S. 66–80. doi: <https://doi.org/10.26886/2524-101X.6.2019.5>
5. Muzychuk O. M. Sudebnyy kontrol za deyatelnostyu pravookhranitelnykh organov v Ukraine // Zhurnal skhidnoievropeiskoho prava. 2013. № 1. S. 29–33.
6. Kravchuk V. M. Normatyvno-pravove zabezpechennia hromadskoho kontroliu v Ukraini // Publichne pravo. 2016. № 2(22). S. 300–306. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2016_2_42 (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
7. Pro prokuraturu: Zakon Ukrainy vid 14.10.2014 r. № 1697-VII (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
8. Pro zvernennia hromadian: Zakon Ukrainy vid 02.10.1996 r. № 393/96-BP (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-BP#Text> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
9. Pro hromadski obiednannia: Zakon Ukrainy vid 22.03.2012 r. № 4572-VI (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Textt> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
10. Myroniuk R. V. Hromadskyi kontrol za diialnistiu politsii: monohrafiia. Dnipro: Lira LTD, Dnipropetrovskyi derzhavnyi universytet vnutrishnikh

- sprav, 2020. 134 s. URL: <http://er.dduvs.in.ua/handle/123456789/3953>
(data zvertannia: 01.02.2022 r.).
11. Vzaiemodiia derzhavy ta instytutiv hromadianskoho suspilstva: Roziasnennia Ministerstva yustytsii Ukrainy vid 03.02.2011 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11#Text> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
 12. Pro zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.11.2010 r. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-П#Text> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
 13. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 r. (iz zminamy i dopovnenniamy). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-ВР> (data zvertannia: 01.02.2022 r.).
 14. Tsyhaniuk S. Pravovi zasady vzaiemodii orhaniv prokuratury zi ZMI ta hromadskistiu // *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*. 2019. № 10. S. 107–110. doi: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.10.18>